

Warszawa-Lublin, dnia 14 września 2021 r.

*dr hab. Wojciech Szczepan Staszewski, prof. KUL
Katedra Prawa Międzynarodowego i Prawa Unii Europejskiej
Instytut Nauk Prawnych
Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II*

RECENZJA

**rozprawy doktorskiej Pani mgr Pauliny Agnieszki Wilczyńskiej
pt. *System dubliński jako element polityki azylowej Unii Europejskiej*,
Białystok 2021, ss. 293,
przygotowanej pod kierunkiem
prof. UwB dr hab. Mieczysławy Zdanowicz,
promotor pomocniczy: dr Artur Modrzejewski**

1. Uwagi wstępne

Niniejszą recenzję rozprawy doktorskiej Pani mgr Pauliny Agnieszki Wilczyńskiej, zatytułowaną „System dubliński jako element polityki azylowej Unii Europejskiej” (Białystok 2021, ss. 293), przygotowaną na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku, pod naukowym kierunkiem Pani prof. UwB dr hab. Mieczysławy Zdanowicz (promotor pomocniczy: Pan dr Artur Modzelewski), przedkładam jako wykonanie dyspozycji uchwały Rady Dyscypliny Nauki Prawne Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 12 marca 2021 r. w sprawie wyznaczenia recenzentów rozprawy doktorskiej Pani mgr Pauliny A. Wilczyńskiej.

2. Wybór tematu rozprawy i problematyka badawcza

Tematyka badawcza podjęta w recenzowanej rozprawie doktorskiej zasługuje na to, by uczynić ją przedmiotem analizy prawniczej. Nie była ona bowiem dotychczas w sposób całościowy i pogłębiony zaprezentowana w polskim piśmiennictwie naukowym z zakresu prawa międzynarodowego (w tym prawa Unii

Europejskiej). W dodatku uzasadnienie dla podjętej tematyki - co należy podkreślić - stanowi jej aktualność i istotne znaczenie praktyczne, biorąc pod uwagę zachodzące procesy migracyjne. Można też zauważyć, że w ostatnich latach zagadnienia migracji ludności budzą duże zainteresowanie w piśmiennictwie naukowym, w tym z zakresu nauk prawnych, jak też i w publicystyce. Jednym z wiodących w Polsce ośrodków naukowych, w którym tworzone są prace z tego zakresu jest ośrodek białostocki, w którym recenzowana praca została przygotowana. Należy podkreślić, że rozprawa doktorska Pani Pauliny A. Wilczyńskiej ma charakter w pełni oryginalny ze względu na zakres i sposób przedstawienia w niej problematyki badawczej.

Pewne wątpliwości budzi jednak tytuł rozprawy: „System dubliński jako element polityki azylowej Unii Europejskiej”. Te wątpliwości dotyczą nie tylko semantycznych uwarunkowań pojęcia systemu, ale także i tego czy faktycznie z tytułowym zakresie mamy do czynienia z „systemem”, a dokładniej z „systemem dublińskim”. Już we wstępie można zauważyć w tym zakresie pewien chaos terminologiczny i brak właściwej analizy uzasadniającej posługiwanie się terminem „system”. Z jednej strony Autorka pisze m.in., że „prace nad dalszymi składnikami systemu dublińskiego prowadzone były w oparciu o cele postawione przez Unię Europejską w zakresie tworzenia Wspólnego Europejskiego Systemu Azylowego” oraz, że „[...] określaną jest jako kamień węgielny wspólnego europejskiego systemu azylowego”, z drugiej zaś jednym z zadań postawionych przez Autorkę jest „ukazanie procesu kształcenia Wspólnego Europejskiego Systemu Azylowego i systemu dublińskiego”, a zatem dwóch odrębnych systemów (?). Warto przy tym zaznaczyć, że wyraz „system” jest definiowany jako „układ powiązanych ze sobą elementów, mający określoną budowę i stanowiący uporządkowaną całość” [*Uniwersalny słownik języka polskiego*, red. S. Dubicz, t. IV: R-V, Warszawa 2003, s. 619-620], czy też jako „skoordynowany układ elementów, zbiór tworzący pewną całość uwarunkowaną stałym, logicznym uporządkowaniem jego części składowych” [*Słownik języka polskiego PWN*, red. M. Szymczak, R-Z, Warszawa 1998, s. 360]. Dogłębną analizę kategorii „systemu”, przydatną dla analiz jurydycznych, z których Autorka powinna skorzystać, dokonała w swojej pracy E. Cała-Wacinkiewicz [*Fragmentacja prawa międzynarodowego*, Warszawa 2018, s. 148 i nast.]. Sięgnięcie do ustaleń tam zapadłych nie jest celem samym w sobie, ale może stanowić tło do poszerzenia analiz

także o zagadnienie reżimów prawnych. Czyniąc solidną naukową podbudowę Autorka mogłaby udzielić odpowiedzi, czy w ujęciu zaprezentowanym w rozprawie mamy do czynienia z reżimem prawnym (rozumianym „jako zbiór przepisów, który reguluje określony sektor - obszar życia społecznego” [E. Cała-Wacinkiewicz, *Fragmentacja prawa międzynarodowego*, Warszawa 2018, s. 350]), czy też mamy do czynienia po prostu z mechanizmem (takie określenie pojawia się w pracy doktorskiej, jak też znane jest w literaturze przedmiotu, np. B. Mikołajczyk, *Mechanizm dubliński na rozdrożu - uwagi w związku z pracami nad rozporządzeniem Dublin IV*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2018, nr 30). Warto w tym zakresie odnieść się do tego i dokonać pogłębionej analizy, która nie tylko miałaby porządkujące znaczenie, ale nade wszystko wzbogaciłaby pracę o rozważania stricte naukowe, dając podstawę do formułowania problemów badawczych, których w rozprawie nieco brakuje. Kwestia czy mamy do czynienia z reżimem czy jedynie z mechanizmem, nie jest bowiem jedynie teoretyczna, bowiem znajduje przełożenie na stosowanie prawa jako takiego.

3. Układ treści i systematyka rozprawy

W zakresie układu treści stwierdzam, że - co do zasady - koresponduje on z obranym tytułem rozprawy. Został on ujęty - prócz wstępu, zakończenia, bibliografii, spisu tabel, spisu schematów, spisu wykresów oraz pięciu załączników [załącznik 1: Standardowy formularz do ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej; załącznik 2: Standardowy formularz wniosku o wtórne przyjęcie; załącznik 3: Wzór przepustki umożliwiającej przekazanie osób ubiegających się o ochronę międzynarodową; załącznik 4: standardowy formularz wymiany informacji przed przekazaniem na podstawie art. 31 ust. 4 rozporządzenia (UE) nr 604/2013; załącznik 5: cz. A. Informacje na temat rozporządzenia dublińskiego dla osób ubiegających się o ochronę międzynarodową na podstawie art. 4 rozporządzenia (UE) nr 604/2013, cz. B. Procedura dublińska - informacje dla wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową w ramach procedury dublińskiej zgodnie z art. 4 rozporządzenia (UE) nr 604/2013] - w pięć następujących po sobie logicznie rozdziałów, zatytułowanych odpowiednio: rozdział I - „Zagadnienia wstępne”, rozdział II - „Tworzenie Wspólnego Europejskiego Systemu Azylowego”,

rozdział III - Zasady określenia państwa odpowiedzialnego za rozpatrywanie wniosku azylowego”, rozdział IV - „Zagadnienia proceduralne” oraz ostatni rozdział V - „Przegląd propozycji zmian systemu dublińskiego po kryzysie migracyjnym w 2015 roku”. Taki układ treści wpisuje się w schemat od ogółu do szczegółu, wprowadzając czytelnika w wielowątkowe meandry prowadzonych badań.

W kontekście obranego układu treści sformułować można kilka uwag, nie niweczających prawa Autorki do przedstawienia treści zgodnie ze swoją koncepcją.

Z aprobatą należy przyjąć wprowadzenie rozważań wprowadzających w ramach rozdziału pierwszego. Autorka nie tylko scharakteryzowała status uchodźcy w odniesieniu do innych form ochrony międzynarodowej, europejskiej i krajowej, ale też przedstawiła rys historyczny podejmowanych działań przez społeczność międzynarodową w zakresie pomocy uchodźcom przed II wojną światową. Dokonała również charakterystyki działalności na rzecz uchodźców w zakresie Organizacji Narodów Zjednoczonych, jak też i w ramach systemów regionalnych: Organizacji Państw Amerykańskich, Unii Afrykańskiej oraz Rady Europy. Szkoda, że w tym rozdziale pisząc o działalności w zakresie ochrony uchodźców podejmowanych w ramach systemów regionalnych nie odniosła się do działalności Wspólnoty Niepodległych Państw, tym bardziej, że w dniu 24 września 1993 r. zostało przyjęte w Moskwie przez jej państwa Porozumienie o pomocy uchodźcom i przymusowo przesiedlonym, które następnie uzupełnił Protokół z Alma Aty, podpisany w dniu 10 lutego 1995 r.

W rozdziale drugim Autorka przedstawiła rys historyczny tworzenia Wspólnego Europejskiego Systemu Azylowego, rozpoczynając od *acquis* Schengen a kończąc na rozporządzeniu Dublin II. Przedmiotowy rozdział warto poszerzyć o rozważania terminologiczno-pojęciowe, dotyczące Wspólnego Europejskiego Systemu Azylowego oraz polityki azylowej Unii Europejskiej. Wyjaśniając pojęcie tegoż systemu oraz jego składowych Autorka uniknęłaby wątpliwości i niejasności w kontekście samoistności „systemu dublińskiego”, bądź też jego statusu jako jedynie elementu Wspólnego Europejskiego Systemu Azylowego. Warto było także odnieść się i wyjaśnić, czym jest polityka azylowa Unii Europejskiej i jakie są jej założenia, skoro sam tytuł rozprawy skonstruowany został „System dubliński jako element polityki azylowej Unii Europejskiej”. Skoro wprowadzając do analiz Autorka nie rozliczyła się

ze znaczenia użytych w tytule wyrazów warto, by uczyniła to na łamach rozdziału, który do tego się odnosi.

Rozdział trzeci, zatytułowany „Zasady określania państwa odpowiedzialnego za rozpatrywanie wniosku azylowego”, został podzielony na następujące jednostki redakcyjne: 1. Kryterium względów rodzinnych, 2. Kryterium posiadania dokumentu pobytu lub wizy, 3. Kryterium niezgodności z prawem przekraczania granicy, 4. Klauzule dyskrecjonalne, 5. Zasady określania państwa odpowiedzialnego za rozpatrywanie wniosku azylowego w razie braku możliwości zastosowania kryteriów lub braku możliwości przekazania, 6. Wnioski. W pierwszej kolejności warto rozważyć podział na zasady ustalenia państwa odpowiedzialnego według kryteriów wskazanych w rozporządzeniu oraz na zasady ustalania państwa odpowiedzialnego w razie braku możliwości zastosowania kryteriów, by później dokonać bardziej szczegółowych klasyfikacji.

W rozdziale czwartym dokonano analizy zagadnień proceduralnych, a w rozdziale piątym przedstawiono przegląd propozycji zmian po kryzysie migracyjnym w 2015 r. Warto także podkreślić, że rozważania zawarte w piątym rozdziale można potraktować jako pewnego rodzaju przegląd zmian, które w perspektywie czasu nastąpią w zakresie rozwiązań unijnych.

Szkoda, że rozdziały nie zostały poprzedzone uwagami wstępnymi, w których Autorka dokonałaby wprowadzenia do analizowanych zagadnień i nakreśliłaby ich ramy. Natomiast, co zasługuje na podkreślenie kończą się one wnioskami, w których przedstawiono podsumowanie z prowadzonych rozważań.

Warto też zauważyć, że praca została wzbogacona o liczne tabele (15), schematy (2), wykres oraz pięć załączników, o których wspominałem wcześniej.

4. Cele, tezy, pytania oraz metody badawcze

Jeśli idzie o cel pracy oraz sformułowane tezy to odniosła się do nich Autorka we wstępie. Już sam fakt zyskuje na znaczeniu, jako że ostatnimi czasy coraz częściej spotkać można prace, stanowiące raczej zbiór przemyśleń na dany temat, aniżeli rozwiązujących konkretny, wyraziście postawiony problem badawczy. Nie można zapominać, że to jednak metodologia pracy jest wyznacznikiem jej naukowości, podlegającej ocenie w postępowaniu o awans naukowy.

Pamiętajmy przy tym, że problem badawczy, przyjmując za J. Apanowiczem, ma być „w rezultacie stanem naszej niewiedzy w obrębie danej wiedzy. Niewiedza ta musi mieć charakter obiektywny” [J. Apanowicz, *Metodologia ogólna*, Gdynia 2002, s. 44]. Źle sformułowany problem badawczy osłabia zawsze wartość pracy bo miarą naukowości w rozprawie doktorskiej jest zaprezentowanie problemu badawczego zgodnie z definicją przedstawioną powyżej i jego rozwiązanie.

Co do celu rozprawy Autorka stwierdziła, że „celem badawczym jest ukazanie procesu kształtowania się polityki azylowej Unii Europejskiej i prezentacja mechanizmów określenia państwa odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku azylowego jako istotnego elementu tej polityki”. I w przypadku takiej konstrukcji problemu badawczego niezbędne jest właśnie wyjaśnienie - i tego brakuje w pracy - czym jest tytułowa polityka oraz czy mamy do czynienia faktycznie z „systemem dublińskim”, czy też wyrażenie to przypisane zostało instytucji, nie znajdując odzwierciedlenia w rzeczywistości.

Realizując ten cel Autorka określiła zadania, które „sprowadzają się do:

- przedstawienia statusu uchodźcy oraz pozostałych form ochrony w prawie międzynarodowym, europejskim i krajowym,
- ukazanie procesu kształcenia Wspólnego Europejskiego Systemu Azylowego i systemu dublińskiego,
- analizy kryteriów ustalania państwa odpowiedzialnego za rozpatrywanie wniosku o azyl obowiązujących na gruncie rozporządzenia Dublin III,
- ukazania procedury dublińskiej, przedstawienia roli rozporządzenia Eurodac w systemie dublińskim, analizę gwarancji proceduralnych i mechanizmów dodatkowych,
- omówienia przyczyn i kierunku przyszłych modyfikacji systemu dublińskiego poprzez analizę założeń przewidzianych we wnioskach o przekształcenie rozporządzenia Dublin III”.

Zadania te służą realizacji celu, a zatem są narzędziem, który należy wykonać by osiągnąć postawiony cel badawczy. Tak skonstruowane zadania pracy nawiązują do spisu treści, a wręcz są jego odbiciem. Można wręcz stwierdzić, że Autorka raczej zaprezentowała zagadnienia, które będzie kolejno omawiała w rozprawie i choćby z tego powodu nie sposób uznać je za zadania, które mają na celu zrealizować postawiony przez Autorkę problem badawczy.

Samo „omówienie” „ukazanie” czy „przedstawienie” ma z założenia deskryptywny charakter. Nie może zatem być utożsamiane z postawieniem problemu badawczego, którego rozwiązanie rozwinie naukę w danym obszarze wiedzy. Sprowadza się bowiem do pożądanego metodologicznie, ale jednak odtwórczego zreferowania określonego stanu wiedzy nie zaś do uzupełnienia stanu niewiedzy poprzez prowadzone badania naukowe.

We wstępie Autorka też pisze, że „opracowano tezy badawcze, w myśl których:

- proces kształtowania się polityki azylowej Unii Europejskiej ma charakter ewolucyjny,
- zobowiązanie państw członkowskich do przeprowadzenia procedury dublińskiej negatywnie wpływa na szybkość postępowania i tym samym nie koresponduje z podstawową cechą tej procedury, jaką jest jej wstępny charakter,
- system dubliński w obecnym kształcie nie rozwiązuje problemu nierównego obciążenia poszczególnych państw członkowskich,
- rozwiązania przyjęte w systemie dublińskim dotyczące zarządzania kryzysowego nie zapewniają skutecznego rozwiązania problemu zwiększonego napływu uchodźców, z którym okresowo mierzą się poszczególne państwa ze względu na swoje położenie geograficzne”.

Tak wyodrębnione tezy aż proszę się o skonstruowanie do nich pytań i nie w takiej formie, jak zostało to przedstawione w pracy.

W pracy wykorzystano prawidłowe metody badawcze, przy czym niestety budzi wątpliwości ich określenie. Autorka pisze, że „rozprawa powstała z wykorzystaniem metod badawczych: opisowej, historycznej, analizy prawa”. Proponuję by Autorka w stosunku do niektórych z nich zweryfikowała ich określenie i warto by później stwierdziła, co one umożliwiają. Proponuję by Autorka skorzystała z dwóch przynajmniej opracowań: D. van Kędzierski, *Metodologia i paradygmat polskich szczegółowych nauk prawnych*, „Transformacje prawa prywatnego” 2018, nr 3; T. Barankiewicz, *Współczesne metody badania prawa*, „Studia Prawnicze KUL” 2010, nr 1. Sama Autorka zauważy, że w przypadku np. metody logiczno-językowej występuje pewien chaos terminologiczny i jest ona nazywana zarówno dogmatyczną, formalno-dogmatyczną itp. I powtórzę jeszcze raz, że warto wskazując metody określić czemu one służą.

5. Merytoryczna ocena rozprawy doktorskiej

Pod względem merytorycznym praca zasługuje na pozytywną ocenę. Autorka wykazała się dobrą znajomością prezentowanych w pracy zagadnień. Praca została napisana z uwzględnieniem właściwie dobranego i bogatego zestawu piśmiennictwa naukowego. Należy podkreślić, że powołując się na wypowiedzi różnych autorów, Doktorantka nie ogranicza się do ich deskryptywnego zaprezentowania, ale stara się przedstawić własne stanowisko - krytyczne bądź aprobujące. Chociaż też muszę przyznać, że czasami zabrakło zdecydowania i krytycznego spojrzenia na prezentowane poglądy - warto w jasny sposób zaprezentować własne poglądy.

Rezygnując z referowania - zawartych przez Autorkę w poszczególnych rozdziałach treści, co częściowo uczyniłem wcześniej - pragnę zauważyć, że prowadzone rozważania są ciekawe i oparte na właściwie dokonanej analizie regulacji prawnych, przy wykorzystaniu literatury przedmiotu. Gdyby Autorka dopracowała warstwę metodologiczną i terminologiczną, to rozprawa niewątpliwie zyskałaby na ogólnej, naukowej wartości. Należy też czasami dopracować język opracowania i wyeliminować wkradający się czasami styl publicystyczny, o czym wspomnę w dalszej części recenzji. Należy stwierdzić, że rozprawa obrazuje - co już wspomniałem - dobrą znajomość prezentowanych w pracy zagadnień i wyciąganiem właściwych wniosków, przy czym niekiedy zakłóconą stylem pracy.

Powyżej zgłaszałem niektóre uwagi co do niektórych rozdziałów i je podtrzymuję. Pozwolę sobie przy tym powtórzyć, że w wersji publikowanej należałoby odnieść się do polityki azylowej Unii Europejskiej, skoro prezentowane zagadnienia są jej elementem, jak też rozumienia „systemu”, „reżimu”, „mechanizmu”. Warto też odnieść się w większym zakresie do warstwy terminologiczno-pojęciowej, która występuje w dokumentach UE i która stwarza problemy z rozumieniem niektórych od lat występujących instytucji, jak np. azyl.

Powtórzę też, że warto by Autorka sięgnęła do opracowania E. Cała-Wacinkiewicz i szczegółowo zapoznała się z teorią systemów oraz z teorią reżimów i jej zastosowaniem w prawie międzynarodowym, jak także i typologią reżimów. To wpłynęłoby na sposób podejścia Autorki do analizowanej problematyki.

Podsumowując ocenę warstwy merytorycznej rozprawy, stwierdzam, że przedłożona do recenzji rozprawa jest pozycją wartościową. Chciałbym wyraźnie

podkreślić, że Autorka stara się - co jest niezwykle cenne w pracach tego typu - wyrażać własne opinie i poglądy, dokonywać ocen obowiązujących regulacji prawnych oraz zgłaszać postulaty. Bez wątplenia podnoszą one wartość recenzowanej rozprawy.

6. Dobór i wykorzystanie materiałów źródłowych i literatury oraz formalna strona rozprawy

Prawniczy język rozprawy jest na ogół poprawny, ale w tekście można też wskazać wyrażenia niewłaściwe, nieprecyzyjne, jak też drobne usterki stylistyczne i gramatyczne oraz błędy korektorskie, które powinny być skorygowane, jeśli rozprawa będzie przekazana do publikacji. Dla przykładu Autorka pisze np. „powstał Protokół” (s. 8), a przecież został przyjęty (otwarty do podpisu, podpisany itp.), „W preambule tego aktu wielokrotnie wykorzystywane jest hasło „azyl”” (hasło ?) (s. 11), „żadne z żadnego państwa” (s. 16), „doprowadziły do tego, iż ramach” (s. 18), „w dokumencie konstytucji” (s. 23), „nad stosowaniem tychże umówi” (s. 25). Autorka posługuje się nieprawidłowym terminem „zapis” zamiast określeniem postanowienie lub przepis, co razi szczególnie w pracach z zakresu nauk prawnych [np. „Dokument w swoich zapisach rozszerza [...]” (s. 28); „Zapis ten dotyczy również [...]” (s. 19); „Tego rodzaju zapis [...]” (s. 31); „Wyrazem starań w tym zakresie są zapisy [...]” (s. 37)].

Pewne nieprawidłowości występują w odniesieniu do techniki redagowania przypisów. Można niestety poczynić uwagę, że przypisy wręcz niestarannie zostały opracowane w dysertacji. Autorka nie jest konsekwentna w stosowaniu jednolitych zasad ich redagowania - dotyczy to zarówno przypisów źródłowych, jak też i literatury przedmiotu. Na przykład w różny sposób Autorka podaje informacje o danym numerze periodyku (np. w odniesieniu do czasopisma „Państwo i Prawo” w przypisie nr 271: nr 3, 1997; w przypisie nr 284: 2014, nr 5; a w przypisie nr 417: nr 10/2007; inny przykład to: w przypisie 4: 1984, vol. 33, no 2, a w przypisie 7: vol. XXV, 4 (chodzi pewnie o nr), 2016). Można też w pracy spotkać czasami w odniesieniu do tytułów czasopism skróty, które nigdzie nie zostały wyjaśnione (np. PiP /zob. przypis nr 282/ [osoby zajmujące się naukami prawnymi, bez problemu rozszyfrują ten skrót, niemniej praca powinna być też czytelna i dla innych czytelników]). Nie wiadomo też dlaczego stosowany jest czasami cudzysłów

przy podawaniu tytułu danego opracowania, skoro Autorka w większości zrezygnowała z takiego oznaczenia tytułów (zob. np. przypis nr 271). Czasami cudzysłów stosowany jest przy tytułach czasopism (np. przypis nr 484), jak też stosowanie formuły „w:” (w większości przypadków stosowana, ale można też wskazać przypisy, gdzie nie jest stosowana, np. przypisy nr: 92, 226). Niezrozumiałe jest też w niektórych przypadkach przywoływanie wydawnictwa, skoro w większości podawanych opracowań Autorka tego nie czyni (zob. np. przypis nr 15, 37). Różne są miejsca podawania redaktorów opracowań (np. przypisy nr: 483 [*Solidarność jako zasada działania Unii Europejskiej*, C. Mik (red.), Toruń 2009], 34 [*Organizacje międzynarodowe w działaniu*, pod red. A. Florczak, A. Lisowskiej, Wrocław 2014], 61 [K. Maćkowska (red.), *Prawne aspekty migracji na przykładzie uregulowań wybranych uczestników systemu międzynarodowego*, Lublin 2010]), co dodatkowo świadczy o braku konsekwencji i pewnych niedociągnięciach w opanowaniu warsztatu naukowego.

W wielu miejscach Autorka przy podawaniu literatury przedmiotu pomija podawanie strony, co jest poważnym uchybieniem. Dla przykładu w rozdziale pierwszym taka sytuacja ma miejsce w przypisach nr 8, 12, 14, 17, 21, 35, 39, 40, 43, 44, 45, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 59, 62, 67, 69, 72, 73, 79, 81, 96, 104. Czasami zdarzają się też błędy korektorskie, które świadczą o tym, że należało staranniej przeprowadzić korektę tekstu i zweryfikować nazwiska przywoływanych autorów, np. jest Poterała, a nie Potyrała (zob. przypisy nr 76, 79)

Sporządzanie przypisów źródłowych też pozostawia wiele do życzenia. Niezrozumiałe jest, że w wielu miejscach nie umieszczono informacji o pełnym brzmieniu tytułu przywołanych dokumentów oraz miejsca ich publikacji, np. na s. 10-11 pisze Autorka o Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, o Deklaracji Narodów Zjednoczonych o azylu terytorialnym, czy Deklaracji Komitetu Ministrów Rady Europy z 1977 r., na s. 19 o Pakcie Ligi Narodów i Konwencji dotyczącej międzynarodowego statusu uchodźców z 1933 r., na s. 27 odnosi się do wielu umów przyjętych na kontynencie amerykańskim, na s. 30 o Konwencji dotyczącej specyficznych aspektów problemów uchodźstwa w Afryce. Niezrozumiałe jest też czasami przywoływanie miejsca publikacji ze strony internetowej, zamiast z właściwego dziennika urzędowego, jak to ma miejsce w przypadku Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 1950 r. Czasami też Autorka

w niezrozumiały sposób podaje dwie pozycje z Dziennika Ustaw i to jeszcze w przypadku kiedy dwie odnoszą się do dwóch różnych dokumentów, a mianowicie w przypadku powoływania Konwencji dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r. podaje „poz.” opublikowanego tekstu Konwencji oraz Protokołu dotyczącego statusu uchodźców z 1967 r. (zob. przypis 5). Dodam, że w przypisie Autorka nie podała danych dotyczących tego Protokołu i właściwego publikatora. W dodatku umieściła te same dane dwa razy, zarówno w przypisie nr 5 i przypisie nr 6. W niektórych przypisach można zauważyć, że Autorka nie zweryfikowała danych o publikacji dokumentów i nie uwzględniła, że były one zmieniane, np. podając dane o ustawie z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach podaje Dz.U. z 2020 r. poz. 35, zapominając, że następowały już zmiany (dodam, że w samym 2020 r. trzy, a jedna w 2021 r.) [zob. przypis 30]; przywołując Konstytucję RP z 1997 r. również podając Dziennik Ustaw nie zaznaczyła, że następowały zmiany [zob. przypis nr 22].

Zdarzają się też kolejne po sobie przypisy o takiej samej treści, bez stosowania ich odpowiedniej skróconej wersji (zob. np. przypisy 39 i 40; 43 i 44)

Bibliografia zajmuje w tekście rozprawy dwadzieścia osiem stron. Autorka umieściła najpierw literaturę (można było rozważyć podział na prace zwarte i artykuły naukowe); wykaz umów międzynarodowych; wykaz aktów prawa pierwotnego Unii Europejskiej; wykaz aktów prawa wtórnego Unii Europejskiej; wykaz wniosków prawodawczych w prawie Unii Europejskiej; akty prawa krajowego; orzecznictwo; komunikaty, opinie, raporty, rezolucje, sprawozdania; inne dokumenty; strony internetowe. Można stwierdzić, że Autorka dokonała podziału wykorzystanych materiałów źródłowych i literatury w oparciu o jasne kryteria, chociaż można rozważyć podział na trzy główne części: źródła, literatura oraz strony internetowe, by później je podzielić na poszczególne mniejsze jednostki redakcyjne. Wydaje się, że taki wykaz byłby czytelniejszy i dawał jasny pogląd na wykorzystany materiał. Warto też zaznaczyć, że w dotychczasowym nie ma też konsekwencji w określaniu poszczególnych wykazów: czasami z zastosowaniem określenia wykaz, a czasami bez (np. akty prawa krajowego).

Odnosząc się do wykazu opracowań naukowych stwierdzam, że Autorka wykorzystwała obszerną literaturę przedmiotu, zarówno polską, jak i obcą, przy zastosowaniu porządku alfabetycznego. Warto rozważyć dokonanie podziału na prace zwarte oraz artykuły i studia, co w pełni oddałoby „obraz” zastosowanych

w pracy opracowań, a także ich rangę, gdyż w tak sporządzonym zamieszczone są i artykuły prasowe. Przedstawiony wykaz obarczony jest tymi samymi mankamentami, o których wspomniałem, omawiając sposób formułowania przypisów (zastosowanie znajdują tu uwagi dotyczące m.in. podawania czasopism, przywoływania redaktorów etc.).

W zaprezentowanym wykazie umów międzynarodowych wątpliwości budzi zastosowanie kolejności. Za niewłaściwe uznaję wykazywanie umów w porządku alfabetycznym, biorąc pod uwagę fakt, że tytuł umowy nie wpływa na jej moc prawną, a jedynym właściwym kryterium w tym przypadku jest porządek chronologiczny. Zastosowana reguła alfabetyczna pewnie była wygodniejsza dla Autorki, gdyż w przypadku jednego wskazanego w tej części bibliografii dokumentu nie podała Ona daty jej zawarcia. Nie jest poprawne zaliczanie też do umów międzynarodowych dokumentów, które nie mają takiego charakteru, jak np. Deklaracja Praw Dziecka, Powszechna Deklaracja Praw Człowieka. Podając umowy międzynarodowe winna Autorka przyjąć właściwe reguły podawania ich tytułów - pełne, oficjalne tytuły wraz z miejscem i datą zawarcia, a nie stosować niezrozumiałe i nieczytelne zasady (czasami podawany jest miejsce podpisania, a czasami nie; daty podawane są w różny sposób: 13.12.1955 r., 20 kwietnia 1959 r., niekiedy podawane są nazwy skrócone i błędne daty zawarcia np. Umowa w sprawie stowarzyszenia Szwajcarii z dnia 28 lutego 2008 r., a przecież to Umowa między Unią Europejską, Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie włączenia Konfederacji Szwajcarskiej we wprowadzanie w życie, stosowanie i rozwój dorobku Schengen, podpisana w Luksemburgu w dniu 26 października 2004 r.).

Podobne uwagi można skonstruować do zamieszczonego w pracy wykazu aktów prawa pierwotnego Unii Europejskiej, w którym Autorka zastosowała porządek alfabetyczny, nie podając przy tym dat wykazanych dokumentów. Również niewłaściwe kryteria zostały zastosowane w zamieszczonym spisie aktów prawa wtórnego Unii Europejskiej - nawet w ramach poszczególnej kategorii dokumentów nie uwzględniono ich kolejności w oparciu o chronologię. Dodam, że stosowanie reguł alfabetycznych w wykazach razi w pracach z zakresu nauk prawnych. Sporządzając tego typu wykazy należy w pierwszej kolejności uwzględnić kryterium hierarchii, a następnie chronologię. Należy też jasno identyfikować dany dokument.

W przypadku aktów prawa krajowego, co prawda uwzględniono kryterium hierarchii, w pierwszej kolejności podano ustawę zasadniczą, a następnie ustawy („zwykłe”), przy czym podając ustawy nie zastosowano kryterium chronologii. Warto też by Autorka zwróciła uwagę na właściwe podawanie publikatora wraz z informacją o zmianach (np. podając Konstytucję z 1997 r. nie odnotowała, że nastąpiły od daty jej opublikowania w pierwotnym brzmieniu zmiany, o czym już wspominałem wcześniej i co dotyczy także innych dokumentów).

W bibliografii uwzględniono także, jak już wspominałem wcześniej, komunikaty, opinie, raporty, rezolucje, sprawozdania, inne dokumenty, strony internetowe. Czasami następuje niezbyt właściwa klasyfikacja pewnych przywołanych pozycji, jak np. w innych dokumentach: Raport z monitoringu dostępu do postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej na przejściach granicznych w Terespolu, Medyce i na lotnisku Warszawa Okęcie; Rada do Spraw Uchodźców na tle niezależnych instytucji odwoławczych w sprawach uchodźczych w niektórych krajach Unii Europejskiej.

W pracy - co należy docenić i podkreślić - wykorzystane zostało także orzecznictwo, które zostało w pracy we właściwy sposób uwzględnione.

Nadmienię, że należało staranniejsze dokonać korekty technicznej rozprawy doktorskiej. Znajdują się w niej bowiem usterki literowe i gramatyczne.

7. Końcowa ocena rozprawy

Wskazane w niniejszej recenzji błędy i usterki, które należałoby wyeliminować w wypadku skierowania rozprawy do publikacji, nie zmieniają ogólnie pozytywnej oceny rozprawy doktorskiej Pani mgr Pauliny Wilczyńskiej pt. „System dubliński jako element polityki azylowej Unii Europejskiej”.

Rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Kandydatki w dyscyplinie naukowej (nauki prawne), a także umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Dlatego też stwierdzam, że spełnia ona wymogi rozprawy doktorskiej określone art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2017 r. poz. 1789) w związku z art. 179 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 r. poz. 1669 ze zm.) i może stanowić podstawę do ubiegania się przez Panią mgr Paulinę Wilczyńską o nadanie stopnia naukowego doktora.

